

**ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 341.1(043.2)

GRIMAILO NELEA

**ROLUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE REGIONALE
ÎN PROCESUL DE CREARE A NORMELOR DE DREPT
INTERNAȚIONAL**

**SPECIALITATEA: 552.08 - DREPT INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN
PUBLIC**

AUTOREFERAT

al tezei de doctor în drept

Chișinău, 2015

Teza a fost elaborată în cadrul Secției Drept Internațional
a Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei.

Conducător științific: **CHIRTOACĂ Natalia**, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali: **SÂRCU Diana**, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

GAMURARI Vitalie, doctor în drept, conferențiar universitar

Componența Consiliului Științific Specializat:

BALAN Oleg, doctor habilitat în drept, profesor universitar - președinte

DORUL Olga, doctor în drept, conferențiar universitar - secretar științific

ARHILIUC Victoria, doctor habilitat în drept, profesor cercetător

BURIAN Alexandru, doctor habilitat în drept, profesor universitar

OSMOCHESCU Nicolae, doctor în drept, profesor universitar

CEBAN Cristina, doctor în drept, conferențiar cercetător

CIUGUREANU- MIHAILUȚĂ Carolina, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la data de „11., septembrie 2015, ora 12.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 18 552.08 - 02 din cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, pe adresa: MD 2001, Republica Moldova, bul. Ștefan cel Mare, 1, sala 408.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei „Andrei Lupan” și pe pagina web a CNAA (<http://www.cnaa.acad.md>).

Autoreferatul a fost expediat la 8 august 2015.

**Secretar științific
al Consiliului Științific Specializat,
doctor în drept, conferențiar universitar**

DORUL Olga

**Conducător științific,
doctor în drept, conferențiar universitar**

CHIRTOACĂ Natalia

Autor:

GRIMAILO Nelea

© GRIMAILO NELEA, 2015

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. În mod tradițional, dreptul internațional a fost considerat a fi un drept al coexistenței. Totuși, pe parcursul istoriei coexistența statelor a fost înlocuită de necesitatea cooperării care a fost considerată indispensabilă pentru a aborda problemele internaționale care apar. În prezent, schimbările din cadrul ordinii internaționale tradiționale se intensifică ca urmare a efectelor globalizării și, după cum se remarcă, la momentul actual, realitatea relațiilor internaționale afectate de globalizare pare chiar mai complexă.

Efectele globalizării solicită în mod constant o integrare la nivel mondial, creând o arenă politică internațională în care statele, ca și actori primordiali, de conducere, sunt înlocuite tot mai mult cu organizațiile internaționale. Ultimile au devenit unul dintre principalele mijloace de cooperare internațională, apărând în calitate de noi actori pe arena internațională în care au dobândit treptat un statut special. Astăzi organizațiile internaționale sunt subiecte de drept internațional și sunt titulari independenți de drepturi și obligații în temeiul dreptului internațional.

În condițiile activizării și complexității relațiilor internaționale, organizațiile internaționale abordează o multitudine de probleme, care anterior constituiau obiect de cooperare exclusiv pentru state. Mai mult ca atât, organizațiile internaționale au început să reflecte mai adecvat realitățile lumii contemporane, să acorde o atenție mai mare soluționării problemelor globale, să reacționeze mai sensibil la necesitățile unor state sau grupuri de state. Aceasta pare să fie foarte important, în special, în condițiile amplificării interdependenței statelor în cadrul comunității internaționale, când la soluționarea problemelor internaționale este necesar a ține cont atât de interesele individuale a fiecărui stat, cât și de necesitățile globale. Organizațiile internaționale se transformă într-un mecanism internațional comod de acumulare a unei asemenea interdependențe și, prin urmare, într-un mijloc eficient de soluționare a problemelor ce apar în contextul societății internaționale.

Una dintre metodele la care recurg organizațiile internaționale interguvernamentale în soluționarea problemelor cu care se confruntă constituie crearea normelor internaționale, aceasta având o pondere considerabilă și în continuă creștere în contextul procesului de creare a normelor internaționale *per ansamblu*. Astăzi se atestă nu doar sporirea rolului organizațiilor internaționale în cadrul acestei activități dar și, ce este mai considerabil, extinderea diapazonului formelor de participare a organizațiilor în procesul creării de norme internaționale.

Este remarcabilă în acest sens practica elaborării în cadrul organizațiilor internaționale a proiectelor de tratate internaționale în formă definitivă cu transmiterea ulterioară a lor spre semnare statelor, evitându-se, astfel, conferințele diplomatice. Este larg răspândită crearea prin intermediul organizațiilor internaționale a așa-numitelor standarde, care prin natura lor se deosebesc radical de tratatele multilaterale încheiate ale statelor, constituind un nou tip de acte internaționale.

Referindu-ne la activitatea normativă a organizațiilor internaționale, evidențiem în special rolul remarcabil în acest sens al Organizației Națiunilor Unite – în calitate de centru de coordonare a

activităților de cooperare aproape a tuturor statelor lumii, precum și al instituțiilor specializate ale sistemului Națiunilor Unite. Organizațiile internaționale și-au demonstrat rolul de instrumente indispensabile în cadrul sistemului internațional, cu precădere în domeniile economic, social și în sfera drepturilor omului.

Concomitent, ca și un răspuns la problemele apărute pe diferite continente ale globului au luat naștere și activează numeroase organizații regionale, acestea - bazate pe o mai bună înțelegere a circumstanțelor specifice și avantajate de particularitățile locale, culturale sau de altă natură - se dovedesc a fi foarte eficiente în rezolvarea unor probleme zonale, mai ales în problemele de criză.

Evident, organizațiile regionale, profitând de circumstanțele care le avantajează, recurg, de asemenea, la crearea de norme internaționale în scopul soluționării problemelor și atingerii obiectivelor scontate. În acest context, ținând cont de numărul și de ponderea în creștere a acestor organizații, apar unele întrebări relevante ce vizează rolul și aportul organizațiilor internaționale regionale în procesul de creare a normelor de drept internațional, după cum creează interes și faptul dacă în cadrul acestora există și se dezvoltă sau nu noi proceduri și modalități de creare a unor asemenea norme. Răspunsurile la acestea și alte întrebări căutăm să le aflăm în cercetarea realizată în prezenta lucrare, tema de cercetare prezentându-se a fi una de maximă actualitate și importanță.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare.

O sinteză a studiilor cu privire la rolul organizațiilor internaționale regionale în procesul de creare a normelor internaționale ar putea fi realizată prin prisma cercetărilor naționale și internaționale în domeniu. Referindu-ne la doctrina din Republica Moldova, putem afirma cu certitudine că, în mod concret, acest subiect în literatura de specialitate autohtonă nu s-a bucurat deloc de atenție, diverse alte aspecte privind organizațiile internaționale găsindu-și tratare în lucrările științifice ale unor cercetători ca V. Arhiliuc, N. Chirtoacă (și alții) în lucrarea "Reprezentanțele organizațiilor internaționale în Republica Moldova", V. Slonovschi în teza de doctor cu titlul "Aspecte politico-juridice privind relațiile de cooperare a Consiliului Europei cu Republica Moldova", C. Ceban în lucrarea "Dreptul organizațiilor internaționale"; A. Burian, O. Balan, N. Osmochescu (și alții) în lucrarea "Drept internațional public".

Tema propusă pentru examinare a fost abordată de o serie de cercetători de profil, în special, din Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Elveția, Franța, Polonia, Federația Rusă, România, Republica Moldova etc. în materia dreptului organizațiilor internaționale. Cu o deosebită considerație trebuie să enunțăm numele cercetătorilor Тункин Г.И., Miga-Beșteliu R., Arhiliuc V., Chirtoacă N., Ковалева Т. М., Brölmann C., Ahlborn C., Benzing M., Fazekas J. etc. lucrările cărora au constituit un real și neprețuit aport la elaborarea respectivei teze de doctor.

Lucrările la care am făcut referință în prezenta lucrare tratează din diferite perspective diverse aspecte ce vizează organizațiile internaționale, însă nici în doctrina străină, nici în cea națională nu există lucrări care ar cerceta complex, cu lux de amănunte, problema privind rolul organizațiilor

internaționale, în special al celor regionale, la crearea normelor de drept internațional public. Acesta este unul dintre considerentele pentru care am optat pentru respectiva temă de cercetare.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul prezentei lucrări constă în realizarea unei analize complexe a cadrului normativ internațional, a materialului teoretic și practic în vederea reliefării rolului și aportului organizațiilor internaționale la crearea normelor internaționale, precum și în evidențierea curențelor în domeniu, și în formularea unor recomandări concrete în vederea remedierii acestora.

Scopul propus determină următoarele *obiective* concrete:

- a elucida și analiza specificul procesului de creare a normelor internaționale și tendințele noi în domeniu;
- a analiza competența organizațiilor internaționale interguvernamentale în domeniul creării normelor de drept internațional;
- a cerceta esența activității normative a organizației internaționale și formele acestei activități;
- a reliefa rolul și aportul organizațiilor internaționale regionale la crearea normelor de drept internațional pe baza analizei activității normative a unor organizații regionale concrete;
- a elucida lacunele existente în domeniul de cercetare;
- a formula propriile concluzii și recomandări la tema de cercetare.

Metodologia cercetării științifice. În vederea cercetării cât mai complete a obiectului investigațiilor, urmărind cu perseverență atingerea graduală a obiectivelor enunțate anterior, am selectat metode adecvate de cercetare științifică. În acest sens, baza metodologică a investigațiilor include: *metoda istorică*, folosită pentru realizarea unei retrospective istorice privind apariția și evoluția unor organizații internaționale abordate în lucrare, și a normelor internaționale de reglementare a competenței normative a organizațiilor internaționale, *metoda sistematică*, *metoda comparativă*, *metoda logică* (analiza deductivă, inductivă, generalizarea, specificarea, clasificarea, definirea etc.) utilizată constantă pe tot parcursul tezei și alte metode științifice generale.

Baza normativ-legislativă a cercetării o constituie documentele internaționale: tratate internaționale, acte ale organizațiilor internaționale (hotărâri, regulamente, decizii etc.) care au tangență directă cu tematica abordată. Procedul de relatare a conceptelor în teză s-a făcut urmărind scopul de a evidenția nucleul problemelor puse în dezbatere, fără a ne limita numai la o expunere a materiei, ci îmbinând doctrina cu fundamentul legislativ și practica existentă.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute. Noutatea științifică a studiului derivă din elucidarea particularităților, esenței și noilor aspecte a activității normative a organizațiilor internaționale, în general, și reliefa și analiza specificului și rolului organizațiilor internaționale regionale la crearea normelor de drept internațional, în special, concretizându-se în următoarele teze principale:

- au fost elucidate și analizate esența, particularitățile și noile tendințe ale creării de norme internaționale;
- a fost analizată competența organizațiilor internaționale în domeniul creării normelor de drept internațional prin prisma criteriilor de autonomie și dependență a acestor subiecte de drept internațional;
- a fost realizată o analiză a cadrului normativ internațional ce reglementează activitatea normativă a organizațiilor internaționale;
- au fost reliefate esența și formele activității normative a organizațiilor internaționale interguvernamentale;
- au fost analizate noțiunea, formele și funcțiile *soft law* în calitate de component al procesului multilateral de creare a normelor internaționale;
- a fost elucidat modul de creare a normelor internaționale în cadrul ONU;
- a fost supus analizei rolul Uniunii Europene la crearea normelor de drept internațional, rol, realizat atât printr-o activitate normativă proprie deosebită, cât și prin participarea Uniunii Europene în calitate de membru sau observator în cadrul altor organizații internaționale universale și regionale;
- a fost cercetat aportul Consiliului Europei la crearea standardelor internaționale în materia drepturilor omului și elucidate trăsăturile activității normative a acestei organizații internaționale regionale;
- a fost distins specificul creării normelor internaționale de către OSCE și impactul normelor acestei organizații în materia protecției drepturilor omului;
- au fost analizate modalitățile de creare a normelor internaționale în contextul altor organizații internaționale – OCDE, OPEC și OUA (UA).
- au fost formulate propriile concluzii la tema de cercetare și recomandări în vederea remedierii unor lacune în domeniu.

Problema științifică soluționată în lucrare constă în reliefaarea specificului și rolului organizațiilor internaționale regionale la crearea normelor de drept internațional, având ca rezultat formularea unor concluzii și recomandări de natură să înlătore neclaritățile și problemele constatate în domeniu, în vederea aplicării acestor recomandări pentru a eficientiza activitatea normativă a organizațiilor internaționale, spre beneficiul acestora și a statelor-membre, statut care aparține și Republicii Moldova.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Prezenta teză este printre primele lucrări de acest gen care își propune să studieze și să distingă rolul organizațiilor internaționale regionale la crearea normelor de drept internațional, de aceea considerăm că aceasta va constitui un îndemn pentru dezvoltarea în continuare a acestei tematici și pentru formularea de noi soluții orientate spre perfecționarea practicii și a modului de abordări în acest domeniu.

Valoarea aplicativă a lucrării se manifestă prin importanța ei pentru studenți, masteranzi, doctoranzi, lectori în pregătirea cursurilor, prelegerilor și seminariilor, și în elaborarea lucrărilor științifice la disciplinele academice ”Drept internațional public” și ”Dreptul organizațiilor internaționale”, precum și pentru perfecționarea activității normative a organizațiilor internaționale regionale.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere.

- Chiar dacă trebuie să recunoaștem că ponderea *soft law* este în continuă creștere, datorită avantajelor pe care le prezintă (simplicitatea, flexibilitatea, diversitatea, costurile reduse de ”negociere” și de ”suveranitate”), considerăm că proliferarea *soft law* poate fi periculoasă sau cel puțin nedorită. Recurgerea frecventă la adoptarea actelor fără de caracter obligatoriu cu o valoare normativă dubioasă constituie o scuză pentru nerespectarea dreptului rigid. La general vorbind, ”flexibilizarea” unei ordini juridice ar putea fi un semn de slăbiciune al ordinii normative, aceasta fiind consecința lipsei de consens și a reticenței de a renunța la autoritate și control care împiedică adoptarea dreptului rigid.

În plus, crează dubii și utilizarea termenului de *soft law* (*drept flexibil*) pentru actele organizațiilor internaționale lipsite de caracter juridic obligatoriu. Această noțiune ar putea fi aplicabilă pentru acele norme ale tratatelor internaționale care nu stabilesc drepturi și obligații concrete pentru subiectele dreptului internațional, în acest caz avem în vedere ”flexibilitatea” formulării și nicidecum a normei. În ce privește actele organizațiilor internaționale fără de caracter juridic obligatoriu, acestea nu constituie în sine izvor de drept internațional. Doar în cazul în care se face dovada existenței *opinio juris* indicând astfel la existența cutumei internaționale, actele nominalizate pot participa la formarea normelor de drept internațional, norma internațională constituind deja nu prevederile rezoluției, ci însăși cutuma internațională.

- Considerăm că actelor cu caracter de recomandare ale organizațiilor internaționale care influențează crearea normelor juridice internaționale ar trebui, de asemenea, atribuite:

a. *hotărârile care au o așa-numită ”funcție de predicție”*. Aceste rezoluții determină necesitatea reglementării internaționale a anumitor aspecte ale relațiilor internaționale, căile de dezvoltare ulterioară a dreptului internațional, normele care urmează a fi create. Spre exemplu, Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 799 (VIII) a solicitat Comisiei de Drept Internațional a ONU să realizeze codificarea principiilor de drept internațional referitoare la răspunderea statelor.

b. *hotărârile de aprobare a proiectelor de convenții și de prezentare a acestora statelor-membre pentru elaborarea deciziilor finale asupra lor*. Spre exemplu, prin Rezoluția nr. 260 (III) ”Prevenirea și pedepsirea crimei de genocid” din 9 decembrie 1948, Adunarea Generală a ONU a adoptat *Convenția privind prevenirea și pedepsirea crimei de genocid* cuprinsă în rezoluție și a propus-o spre semnare și ratificare de către state; prin Rezoluția 34/180 Adunarea Generală a ONU a adoptat *Convenția din 1979 privind eliminarea tuturor formelor de discriminare contra femeilor etc.*

c. hotărârile ce accelerează procesul de creare a normelor internaționale. Acestea reprezintă rezoluțiile adresate autorităților care elaborează proiectul tratatului și rezoluțiile care fac apel la state în vederea participării acestora la tratate multilaterale generale.

- În contextul cercetării realizate am constatat că activitatea normativă a multor organizații internaționale se caracterizează prin lipsa de reglementare sau prin reglementarea insuficientă a unor aspecte ce vizează crearea normelor de drept internațional, în special, ne referim la lipsa de reglementare concretă: a) a procedurilor de elaborare și adoptare a actelor normative internaționale; b) a ordinii și procedurii de operare a modificărilor la actele normative ale organizațiilor internaționale și de încetare a efectelor acestora; c) ce vizează delimitarea organelor competente în acest sens și limitele atribuțiilor acestora în ce privește adoptarea de acte normative.

Ținând cont de faptul că organizațiile internaționale se implică tot mai activ în procesul de creare a normelor de drept internațional și în vederea eficientizării acestei activități importante propunem să fie elaborat și adoptat în cadrul fiecărei organizații internaționale a unui protocol adițional la actul constitutiv al organizației consacrat:

1. consacării exprese a competenței normative a organizației internaționale cu indicarea limitelor acesteia și a categoriilor de acte pe care organizația este în drept să le elaboreze, în vederea evitării interpretărilor eronate a actelor constitutive care, de fapt, în marea lor majoritate nici nu conțin prevederi exprese în acest sens. În același context sugerăm să fie elucidate detaliat domeniile în care organizația poate încheia tratate cu alte subiecte de drept internațional, mecanismul de pregătire și coordonare a acestor tratate și autoritățile competente să încheie tratate din numele organizației internaționale.

2. delimitării competențelor normative a organelor organizației internaționale în vederea evitării coincidenței competențelor în acest domeniu, fapt ce are impact negativ asupra activității de ansamblu a organizației;

3. reglementării detaliate și explicite a procedurilor de elaborare și adoptare a actelor normative în cadrul și de către organizația internațională; a procedurilor de operare a modificărilor la aceste acte; a temeiurilor de încetare a efectelor acestora; a modalităților de exprimare a dezacordurilor statelor față de adoptarea sau modificarea unui act juridic; a condițiilor de formulare a rezervelor etc.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice pot fi utilizate: în procesul de perfecționare a activității normative a organizațiilor internaționale; în procesul de instruire juridico-profesională, în procesul de cercetare și documentare; în cercetările în materie de drept internațional public etc.

Aprobarea rezultatelor științifice. Teza a fost elaborată în cadrul Secției Drept Internațional a Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei. Elementele esențiale ale conținutului lucrării au fost reflectate în articolele științifice publicate de-a

lungul anilor în revistele juridice de specialitate din Republica Moldova. De asemenea, rezultatele științifice au fost expuse și în cadrul unor conferințe, seminare și simpozioane naționale și internaționale, organizate de către Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova și Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM etc.

Rezultatele obținute în cadrul studiului de doctorat au fost prezentate în cadrul ședințelor Secției Drept Internațional și a Seminarului Științific de Profil la specialitatea 552.08 din cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei.

Publicațiile la tema tezei. 10 articole științifice publicate (5 publicații în reviste de profil recunoscute și 5 publicații în materialele conferințelor științifice naționale/ internaționale). Volumul total al publicațiilor la tema dată este de circa 4,04 coli de autor.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 379 de titluri. Rezultatele cercetării au fost expuse în 10 lucrări științifice publicate în culegeri și reviste de specialitate din Republica Moldova și România.

Cuvintele-cheie: organizație internațională, proces de creare a normelor internaționale, normă internațională, acte ale organizațiilor internaționale, cooperare internațională.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea reprezintă fundamentarea și justificarea temei alese pentru cercetare și cuprinde următoarele compartimente: actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a rezultatelor cercetării, aprobarea rezultatelor cercetării, sumarul compartimentelor tezei.

În primul capitol – *”Analiza surselor doctrinare și normative cu privire la rolul organizațiilor internaționale regionale în procesul creării normelor internaționale”* compus din două paragrafe, se realizează o prezentare și o sinteză a contribuțiilor doctrinare cu tangențe în domeniul de cercetare științifică a prezentei teze (par. 1.1) și o elucidare și analiză a cadrului normativ internațional în domeniul activității normative a organizațiilor internaționale (par. 1.2). Par. 1.3 cuprinde concluziile la care a ajuns autorul în urma investigațiilor din prezentul capitol.

Cercetarea realizată în prezentul capitol ne-a permis să ajungem la următoarele concluzii:

1. am constatat că diverse aspecte ce vizează organizațiile în calitate de cele mai importante forțe în coordonarea acțiunilor și cooperare în diverse domenii, au devenit obiecte de cercetare în lucrările diferitor cercetători – atât naționali, cât și străini;

2. în ce privește lucrările cercetătorilor din Republica Moldova, chiar dacă atestăm lucrări interesante și foarte valoroase în domeniul dreptului organizațiilor internaționale (Cristina Ceban cu lucrarea *”Dreptul organizațiilor internaționale”*; Victoria Arhiliuc, Natalia Chirtoacă și alții cu cercetarea *”Reprezentanțele organizațiilor internaționale în Republica Moldova”*; Vitalie

Slonovschi cu teza de doctor în drept *"Aspecte politico-juridice privind relațiile de cooperare a Consiliului European cu Republica Moldova"*; Alexandru Burian, Oleg Balan, Nicolae Osmochescu, Diana Sârcu și alții cu lucrarea *"Drept internațional public"*) niciuna dintre acestea nu abordează problematica rolului organizațiilor internaționale (și a celor regionale, în special) la crearea normelor de drept internațional;

3. cu referire la cercetările doctinarilor străini, am constatat existența diverselor lucrări în care se abordează diverse aspecte cu tangențe asupra problematicii în domeniu.

Unele cercetări (Nigel D. White *"The law of international organizations"*; Rene-Jean Dupuy *"Manuel sur les organisations internationales"*; Raluca Miga-Beșteliu *"Organizații internaționale interguvernamentale"*; Dan Vătăman *"Organizații europene și euroatlantice"* etc.) abordează subiecte care contribuie la o mai bună înțelegere a esenței, modului de constituire, structurii, funcțiilor, puterilor organizațiilor internaționale.

Alte studii în materie sunt axate pe o anumită problematică concretă (de ex. problema autonomiei organizațiilor internaționale - în lucrarea lui Jean d'Aspremont *"The multifaceted concept of the autonomy of international organizations and international legal discourse"*; problema reglementării în mai multe nivele - Ramses Wessel *"The Phenomenon of Multilevel Regulation: Interactions between Global, EU and National Regulatory Spheres"*; problema răspunderii internaționale a organizațiilor internaționale - Pavel Șturma *"Drawing a line between the responsibility of an international organization and its member states under international law"* și lucrarea *"New Directions in Responsibility: Assessing the International Law Commission's Draft Articles on the Responsibility of International Organizations"* a autorului Kristen E. Boon).

În sfârșit, cele mai multe lucrări pe care le-am studiat abordează nemijlocit problematica creării normelor internaționale de către organizațiile internaționale – unele într-un mod mai desfășurat, altele – doar unele aspecte în legătură cu problematica în cauză (Kovaliova T.M. *"Правотворчество межгосударственных организаций и его виды"*; Marghiev V.I. *"Правотворчество международных организаций"*; Krâlov N.B. *"Правотворческая деятельность международных организаций"*; Catherine Brölmann *"International Organizations and Treaties: Contractual Freedom and Institutional Constraint"*; Jochen von Bernstorff *"Procedures of Decision-Making and the Role of Law in International Organizations"* etc.)

4. studierea lucrărilor nominalizate ne-a permis să constatăm că nici una dintre lucrări nu abordează problematica participării organizațiilor internaționale regionale la crearea normelor internaționale, domeniu de cercetare pe care ni-l rezervăm în contextul prezentei cercetări.

5. dreptul tratatelor aplicabil organizațiilor internaționale este foarte similar cu cel aplicabil statelor, unul dintre motive fiind faptul că dreptul tratatelor funcționează pe baza egalității părților-contractante. Cel mai important tratat în domeniu - *Convenția de la Viena din 1986 cu privire la dreptul tratatelor între state și organizații internaționale sau între organizații*

internaționale, pe de o parte cuprinde norme și principii pentru tratatele declarate ca fiind ale organizațiilor internaționale, dar, concomitent, având în vedere că dreptul tratatelor este conceptualizat ca un sistem unitar, și, în vederea faptului practic că mai multe tratate sunt încheiate între state și organizații, Convenția încorporează reguli existente în dreptul tratatelor (primele 72 de articole ale Convenției de la Viena din 1986 păstrează *mutatis mutandis* textul articolelor relevante ale *Convenției de la Viena din 1969 privind dreptul tratatelor*);

6. un alt moment ce vizează poziția interesantă a organizațiilor internaționale este faptul că un acord dintre diverse state și organizații internaționale va fi reglementat de două documente separate: relațiile dintre aceste state și organizație vor fi guvernate de Convenția de la Viena din 1986 cu privire la dreptul tratatelor între state și organizații internaționale sau între organizații internaționale, în timp ce relațiile dintre aceste state vor rămâne în sfera de reglementare a Convenției de la Viena din 1969 privind dreptul tratatelor;

7. un alt tratat important în domeniu - *Convenția de la Viena din 1975 privind reprezentarea statelor în relațiile lor cu organizațiile internaționale cu caracter universal* se referă în mod explicit la "regulile organizației" în numeroase prevederi și are meritul de a consacra în art. 1 o primă definiție a acestui termen. Această definiție a fost preluată ulterior în textul Convenției de la Viena din 1986 cu privire la dreptul tratatelor între state și organizații internaționale sau între organizații internaționale;

8. Convențiile de la Viena (din 1969 și din 1986) utilizează termenul de "reguli ale organizației" pentru a denota așa-numitul "drept intern al organizației", care este utilizat în mod clasic de către doctrină pentru a evidenția faptul că organizațiile internaționale au propria lor ordine juridică;

9. deși nu atât de multe acte constitutive ale organizațiilor internaționale consacră în mod explicit competențele acestora de a încheia tratate, în unele tratate constitutive găsim asemenea prevederi – unele mai explicite (art. 5 al Convenției privind OCDE; art. 1 al Statutului Consiliului European, art. 7a al Tratatului de la Lisabona), altele mai puțin clare, care necesită interpretări (art. 43, 57, 63 din Carta ONU).

Capitolul 2 cu titlul "***Organizațiile internaționale și crearea normelor de drept internațional***" începe cu elucidarea în paragraful 2.1 a specificului creării normelor internaționale și a tendințelor noi în domeniu.

La nivel internațional, în legătură cu dezvoltarea progresivă și codificarea continuă din ultimii ani, au intervenit schimbări în procesul de creare a normelor internaționale, care, deși se sprijină pe experiența acumulată, totuși, în condițiile intensificării dezvoltării istorice, o atenție tot mai mare trebuie acordată viitorului, ceea ce înseamnă că succesul codificării depinde, în mare măsură, de determinarea tendințelor de dezvoltare a dreptului internațional [31, p.9].

Cu toată importanța pe care o au statele, astăzi în procesul creării de norme internaționale sunt implicate o multitudine de alte subiecte, care își apără propria poziție, evaluând în mod independent realitatea obiectivă. Prin urmare, încep deja să se identifice modalități noi de creare a normelor juridice, discuțiile inițiale fiind conjugate cu căutarea compromisurilor și concesiunilor reciproc avantajoase.

Astfel, procesul de creare a normelor internaționale constă din două etape de bază. La prima etapă, în baza cunoașterii și evaluării factorilor sociali se formează poziția juridică internațională a statelor, se cristalizează voința acestora care reflectă tendința de reglementare într-un anumit mod a relațiilor internaționale. La această etapă nu ne referim la normele juridice internaționale propriu-zise.

La a doua etapă se realizează activitatea de creare a normelor. După valoare, această etapă este una esențială și constructivă, ea apărând atunci când au fost definite necesitățile de dezvoltare socială, s-a format voința și, pe această bază, în procesul de creare a normelor se implică organele competente de a crea acte normative juridice. Etapa de creare nemijlocită a normelor juridice constă, la rândul ei, din două etape: corelarea voințelor statelor privind conținutul regulilor de conduită și recunoșterea acestor reguli în calitate de norme juridice obligatorii.

Normele dreptului internațional sunt create atât în cadrul relațiilor internaționale directe (negocierilor la diferite niveluri), cât și în cadrul relațiilor mediate de către organizațiile internaționale interguvernamentale. În condițiile existenței statelor suverane, domină relațiile internaționale interstatale directe - bilaterale și multilaterale. Totuși, în anii postbelici s-a intensificat tendința de întreținere a relațiilor internaționale prin intermediul organizațiilor internaționale, care în cadrul competenței lor, oferă asistență statelor în formarea normelor noi de drept internațional. De regulă, organizația internațională este mai bine orientată în ce privește necesitatea elaborării unei sau altei convenții, fapt care, în opinia cercetătorului V. Moravețchi, este rezultatul studierii permanente a situației din sfera de competență a acesteia [34, p.111].

Dreptul internațional contemporan se deosebește de cel precedent prin procesul de creare a normelor. Novațiile în procesul de creare a normelor internaționale se caracterizează prin crearea unui cadru juridic, prin instituționalizarea procesului de creare a normelor, prin schimbarea procedurilor de creare a normelor convenționale și cutumiare, prin dezvoltarea procesului de codificare, influențarea acestui proces de către norme fără caracter juridic, de actele organizațiilor internaționale etc.

Este important de menționat faptul că, la etapa actuală, modificările esențiale în procesul de creare a normelor de drept internațional sunt legate de *instituționalizarea* acestui proces. Rămânerea în urmă a reglementării normative internaționale în mare parte se datora lipsei unui mecanism de creare a normelor de drept care ar funcționa pe bază organizatorică permanent [32, p. 167]. Crearea unui asemenea mecanism sub forma organizațiilor internaționale din sistemul O.N.U. și a

organizațiilor regionale a permis compensarea esențială a numeroase lacune, activarea procesului de creare a normelor de drept internațional, conferirea acestuia unui caracter continuu.

Actualmente organizațiilor internaționale le aparține rolul principal în coordonarea eforturilor statelor în elaborarea celor mai importante documente internaționale. Datorită activității acestora codificarea dreptului internațional, care este unul din mijloacele de modificare și înnoire a dreptului internațional, a dobândit o dezvoltare considerabilă. Rolului și aportului organizațiilor internaționale interguvernamentale în procesul de creare a normelor de drept internațional le-a fost acordată o atenție deosebită în textul prezentei lucrări.

În paragraful 2.2. ” *Competența organizațiilor internaționale în domeniul creării normelor internaționale: între autonomie și dependență*” se realizează o analiză a particularităților organizațiilor internaționale prin prisma autonomiei, dar și dependenței acestora de statele fondatoare.

Odată cu apariția și dezvoltarea organizațiilor internaționale interguvernamentale, categoria subiectelor de drept internațional s-a extins considerabil. Spre deosebire de state (care sunt subiecte primare ale dreptului internațional), organizațiile internaționale sunt considerate subiecte derivate, având un caracter secundar, netipic și limitat, capacitatea lor juridică limitându-se la obiectivele care le-au fost conferite de către state și sunt definite în actul lor constitutiv [2, p. 189-190].

Din definițiile expuse în doctrină și în textele documentelor internaționale se desprind particularitățile organizațiilor internaționale interguvernamentale și anume: *acestea au caracter interstateal; sunt create prin tratate încheiate între state; au organe permanente; dispun de voință autonomă și personalitate juridică distinctă de cea a statelor-membre; au competență funcțională și adoptă acte care le sunt atribuite direct, activitatea lor fiind reglementată, într-o anumită măsură, direct de către dreptul internațional*

Modalitatea principală prin care statele-membre conferă din competențele lor suverane unei organizații internaționale constă în elaborarea unui tratat în care statele-părți își asumă obligația legală de a acorda competențe organizației. Această obligație nu înseamnă neapărat că statul va trebui în mod necesar să fie legat de exercitarea de către organizație a puterii conferite sau faptul că, competența acordată nu va putea fi ulterior revocată de către stat. Cercetătorul Dan Sarooshi [25, p. 5] susține, în acest sens, că este necesar să se ia în considerație două mecanisme principale prin care statele pot conferi competențe unei organizații: prin intermediul unui tratat constitutiv sau pe o bază mai mult *ad-hoc*, utilizând un tratat-contract.

Toate instrumentele constitutive ale organizațiilor internaționale se bazează pe acordul reciproc al statelor, astfel, acestea pot fi considerate ca având un element contractual. Cu siguranță nu este o coincidență faptul că multe instrumente constitutive se referă la statele fondatoare ca la ”părți - contractante” [17, p.9].

Competența organizațiilor internaționale este foarte importantă pentru activitatea lor: activitatea organizației va fi validă doar în cazul în care acesta se realizează în limitele competenței acesteia. O caracteristică clară și completă a noțiunii de *competență a organizației internaționale* este formulată de către savantul rus G.I. Tunkin, care remarcă că ”... este important de delimitat două aspecte ale competenței organizației internaționale și a organelor acesteia: competența obiectivă - de stabilire a sferei problemelor care urmează să fie administrate de către organizație, și competența jurisdicțională – de stabilire a forței juridice a actelor organizației în cazuri concrete ce țin de competența obiectivă a acesteia [35, p. 192].”

În procesul de elaborare a actului constitutiv, părțile-contractante dispar în spatele voalului constituțional al organizației. Totuși, de menționat faptul că, devenind membri ai organizației internaționale, statele nu renunță la personalitatea juridică proprie în temeiul legislației naționale sau a dreptului internațional. Prin delegarea competențelor unei organizații internaționale, acestea doar își limitează propria autonomie, în scopul de a permite organizației internaționale să adopte decizii în mod independent, dar continuă să co-existe ”cot la cot” cu organizația internațională în măsura autonomiei acesteia. Autonomia internă față de statele sale membre se manifestă în exterior prin impermeabilitatea ordinii juridice a organizației internaționale [17, p. 12].

Este adevărat că, în principiu, statele exercită în mod necesar o anumită formă de control asupra procesului de luare a deciziilor al unei organizații internaționale [19, p. 73]. Cu excepția organizațiilor internaționale puternic integrate (de ex.: Uniunea Europeană) toate deciziile adoptate de către o organizație internațională necesită sprijinul tuturor statelor-membre sau, cel puțin, a majorității acestora [24, p.888]. Controlul exercitat de către statele-membre poate fi totuși o problemă în cazul în care subminează autonomia organizației. În situația în care statele-membre controlează în mod eficient și extrem procesul de luare a deciziilor de către o organizație internațională, se poate argumenta că personalitatea juridică a organizației nu ar mai putea constitui un scut în spatele căruia statele-membre ar putea evita responsabilitatea pe care ar fi suportat-o în cazul în care s-ar angaja într-o acțiune contestată [21, p. 99].

Este unanim acceptat faptul că personalitatea juridică a unei organizații decurge din voința (implicită sau explicită) a statelor-membre și din autonomia, și independența *de facto* garantată organizației internaționale [16, p. 214]. Cu alte cuvinte, organizația trebuie să fie, în fapt, înzestrată cu mijloace funcționale, materiale și organice necesare pentru a exprima o voință distinctă de cea a statelor-membre.

Paragraful 2.3 ”**Rolul organizațiilor internaționale interguvernamentale la crearea normelor de drept internațional**” este constituit din două compartimente – în primul se oferă o caracteristică generală a activității normative a organizațiilor internaționale (p. 2.3.1), iar al doilea este consacrat elucidării și analizei *soft law* în calitate de component al procesului multilateral de creare a normelor internaționale.

Crearea normelor internaționale de către organizațiile internaționale reprezintă o parte componentă a procesului de creare a normelor internaționale în general, principiile și abordările principale ale acestora fiind aplicabile, prin urmare, activității vizate ale organizațiilor internaționale. Cu toate acestea, nu poate fi ignorat faptul că, procesul de creare a normelor internaționale de către organizațiile internaționale își are propriile caracteristici care, după cum se susține în literatura de specialitate, se datorează în primul rând specificului organizațiilor internaționale interguvernamentale de subiecte ”derivate” și ”limitate” de drept internațional.

Caracterul procesului de creare a normelor, formele de participare a organizațiilor internaționale interguvernamentale la acest proces sunt în legătură directă cu personalitatea juridică a acestora. Respectiv, volumul personalității juridice, și, implicit, felurile, direcția și volumul competențelor normative ale oricărei organizații internaționale sunt fixate în tratatul de înființare a acesteia sau în alte documente complementare. Cele mai tipice forme de consacrare a acestor competențe sunt:

- a. referința directă la anumite tipuri și forme concrete ale activității de creare a normelor internaționale în actul constitutiv al organizației (ONU, FAO, UE etc.)
- b. o astfel de relatare a funcțiilor și competențelor organizației, interpretarea cărora demonstrează cu certitudine existența competenței normative a organizației (o astfel de interpretare este făcută adeseori în deciziile organelor principale ale organizației);
- c. indicații privind tipurile și formele de creare a normelor conținute în acordurile încheiate între statele-membre, între statele-membre și organizațiile internaționale etc. care pot fi considerate ca fiind o completare (concretizare) a actului constitutiv;
- d. constatarea generală în tratate internaționale multilaterale cu caracter universal al unei sau altei competențe normative a unor categorii concrete de organizații internaționale (un exemplu relevant în acest sens constituie Convenția de la Viena din 1986 cu privire la dreptul tratatelor între state și organizații internaționale sau între organizații internaționale) [30, p. 8-9].

Chiar dacă practica creării normelor internaționale de către organizațiile internaționale diferă în unele privințe de cea a statelor, dreptul tratatelor aplicabil organizațiilor internaționale este foarte similar cu cel aplicabil statelor, unul dintre motive fiind faptul că dreptul tratatelor funcționează pe baza egalității părților-contractante.

În literatura rusă de specialitate [33, p. 9] activitatea de creare a normelor a organizațiilor internaționale, de regulă, este divizată în două tipuri: 1. *legislativă, propriu-zisă*, și 2. *cvasi-legislativă*

Cercetătorul T.M. Kovaliova este unul dintre aceia care recunoaște activitatea cvasi-legislativă a organizației internaționale. Suntem de acord cu opinia acestui doctrinar care susține că în caz de activitate cvasi-legislativă, organizațiile internaționale nu crează norme juridice în mod independent dar au un rol de sprijin în procesul de creare a normelor internaționale de către state, sau

de către acestea împreună cu organizațiile internaționale interguvernamentale. Măsura și forma de realizare a funcțiilor auxiliare de către organizațiile internaționale depinde, de asemenea, de competențele acordate acestora în domeniul de creare a normelor, care în cele din urmă este determinat de natura statutului lor juridic.

La realizarea activității de cvasi-legiferare, organizația internațională participă la diverse etape ale procesului normativ, de exemplu, la elaborarea unui tratat multilateral. Dar, de regulă, în pofida asistenței active, aceasta este exclusă de la participarea la etapele finale ale legiferării, când are loc coordonarea voințelor subiectelor privind recunoașterea unei reguli de conduită în calitate de normă juridică. Formele de participare ale organizației la acest tip de creare a normelor sunt multiple: influența procesului normativ prin adoptarea hotărârilor corespunzătoare, includerea amendamentelor în actul constitutiv, activitatea de asistență în conceperea și crearea normelor internaționale cutumiare, în concretizarea acestora; asistența în crearea normelor internaționale convenționale etc [30, p. 9].

Activitatea organizației internaționale de creare a normelor internaționale convenționale se manifestă în următoarele trei forme:

- a. *când tratatele internaționale se elaborează în cadrul sau sub egida organizației internaționale;*
- b. *operarea amendamentelor în actul constitutiv al organizației.*
- c. *când organizația internațională nu participă nemijlocit la procesul normativ, însă deciziile adoptate de către aceasta influențează într-un anumit mod acest proces;*

Participarea organizațiilor internaționale la elaborarea și adoptarea acordurilor internaționale poate fi exprimată prin: 1. elaborarea în cadrul organelor organizației a proiectelor de acord și convocarea unei conferințe diplomatice sub auspiciile ei în vederea adoptării acestui proiect; 2. elaborarea proiectului și adoptarea acestuia în cadrul organizației la reuniunea organului principal al acesteia [30, p. 9].

Participarea organizației internaționale la crearea normelor de drept internațional este relevantă într-un mod deplin nu de către activitatea cvasi-normativă a acesteia, ci de către activitatea normativă, propriu-zisă. Astăzi pot fi evidențiate trei forme de realizare de către organizația internațională a activității normative:

1. încheierea tratatelor cu statele și alte subiecte de drept internațional;
2. adoptarea de către organizație a hotărârilor cu caracter normativ (ce crează/conțin norme);
3. crearea cutumei internaționale.

În pofida unor particularități în natura juridică a tratatelor încheiate de către organizațiile internaționale, aceste tratate, ca și cele interstatale prin natura lor sunt internaționale, fiind identice după forța juridică [29, p.1957]. Dreptul de a participa la tratate se extinde și la tratatele multilaterale

generale. Caracterul internațional al tratatelor încheiate de către organizațiile internaționale este determinat de următorii factori:

1. părți ale acestor tratate sunt subiecte de drept internațional (art. 1 al Convenției de la Viena din 1986);
2. obiectul de reglementare intră în sfera relațiilor internaționale;
3. normele create de către de către aceste tratate, ce determină drepturile și obligațiile părților, intră în sistemul dreptului internațional;
4. procedura de elaborare ale acestor tratate corespunde, în esență, procedurii stabilite pentru tratatele internaționale, esența acestui proces constituind coordonarea voințelor subiectelor de drept internațional;
5. problemele ce apar în legătură cu implementarea acestor tratate nu cad sub incidența dreptului național al statelor, dacă însuși tratatul nu prevede altfel. Asemenea dispute se soluționează prin recurgerea la mijloace legale – de regulă, se recurge nemijlocit la negocieri sau la arbitraj [26, p. 717].

Cât privește rezoluțiile organizațiilor internaționale cu caracter normativ în literatura de specialitate se menționează că pentru a fi considerate ca atare, acestea:

- trebuie să creeze norme juridice, adică să reglementeze raporturi dintre subiectele de drept, să aibă un caracter general și să fie obligatorii pentru executare;
- trebuie să fie adoptate în cadrul actului constitutiv al organizației (acestea trebuie să îndeplinească toate criteriile de eligibilitate, dintre care de o importanță deosebită sunt – dispunerea de către organul competent a competențelor corespunzătoare și distingerea competențelor de altele similare ale altor organe).

Rezoluții cu caracter normativ ce întrunesc condițiile nominalizate mai sus sunt adoptate, spre exemplu, de către două organe principale ale ONU – Adunarea Generală și Consiliul de Securitate (unele rezoluții adoptate de către aceste organe). În același context nu putem omite în calitate de exemplu actele (regulamente, directive, decizii) adoptate de către instituțiile Uniunii Europene, precum și deciziile cu caracter normativ ale OSCE.

Referindu-ne la posibilitatea de creare a normelor cutumiare de către organizațiile internaționale, ținem să menționăm că, în conformitate cu opinia doctrinară predominantă [29, p. 1961] [22] [18, p. 909], la care ne alăturăm, acestea pot crea asemenea norme pe picior de egalitate cu statele. Organizația internațională, în calitate de subiect distinct de drept internațional, realizându-și funcțiile conferite poate duce la apariția – împreună cu alte state sau organizații internaționale – a unei sau altei practici, care în cazul aplicării uniforme, poate constitui sursă a unei norme cutumiare de drept internațional, dacă ultima va fi recunoscută de către creatorii ei ca atare. Dacă o asemenea recunoaștere lipsește, aceasta va fi o simplă uzanță. Un exemplu al creării unei cutume internaționale în cadrul organizației internaționale poate servi practica creată în contextul activității Consiliului de

Securitate a ONU, conform căreia abținerea membrului permanent al Consiliului de Securitate de la vot pe probleme de fond nu este examinată ca și vot "contra" și nu împiedică adoptarea hotărârii [28, p.119].

O altă formă importantă de activitate a organizațiilor internaționale îndreptată spre crearea normelor de drept internațional este, după cum am menționat mai sus, adoptarea de către acestea a diferitor tipuri de hotărâri, care nu crează nemijlocit norme juridice internaționale, dar au un impact asupra formării lor, formând așa-numitul *drept flexibil (soft law)*. *Soft law* se referă la normele internaționale care sunt în mod deliberat cu caracter neobligatoriu, dar au relevanță juridică, fiind situate "între drept și politică" [27, p. 104].

Cercetătoarea Linda Senden a formulat definiția pe care am găsit-o cea mai convingătoare, prevăzând că *soft law* este format din "*reguli de conduită, care sunt prevăzute în instrumente cărora nu le-a fost atribuită forță juridică obligatorie, ca atare, dar cu toate acestea pot avea anumite efecte juridice indirecte, care se realizează și pot produce efecte practice* [23, p. 4]".

Soft law îmbracă o varietate de forme: declarații ale conferințelor interguvernamentale; diverse acte ale organizațiilor internaționale (rezoluții, declarații, recomandări); planurile internaționale de acțiune; codurile de conduită etc.

De remarcat că, *soft law* ia, adeseori, și forma unui instrument internațional care are unele caracteristici ale unui tratat formal, fără a întruni cerințele necesare pentru un tratat; în general, aceasta semnificând că statele implicate nu intenționează să fie legate de dreptul internațional.

Actele organizațiilor internaționale care constituie *soft law* pot fi grupate în trei categorii:

1. *acte care reprezintă, în esență, simple recomandări, însă fiind dotate cu o importanță de ordin politico-moral și juridic, și influențând direct crearea normelor internaționale;*
2. *acte cu caracter de recomandare dar care, în virtutea autorității politico-morale, exercită doar un efect indirect asupra formării principiilor și normelor internaționale.*
3. *rezoluțiile organizațiilor internaționale de natură tehnică, care nu influențează procesul de creare a normelor internaționale, având doar un rol secundar în cadrul acestui proces.*

Considerăm că actelor cu caracter de recomandare ale organizațiilor internaționale care influențează crearea normelor juridice internaționale ar trebui, de asemenea, atribuite:

a. *hotărârile care au o așa-numită "funcție de predicție".* Aceste rezoluții determină necesitatea reglementării internaționale a anumitor aspecte ale relațiilor internaționale, căile de dezvoltare ulterioară a dreptului internațional, normele care urmează a fi create.

b. *hotărârile de aprobare a proiectelor de convenții și de prezentare a acestora statelor-membre pentru elaborarea deciziilor finale asupra lor.*

c. *hotărârile ce accelerează procesul de creare a normelor internaționale.* Acestea reprezintă rezoluțiile adresate autorităților care elaborează proiectul tratatului și rezoluțiile care fac apel la state în vederea participării acestora la tratate multilaterale generale etc.

Ținem să remarcăm că *soft law* în virtutea particularităților sale și în pofida unor deficiențe atribuite acestuia (nu crează drepturi și obligații legale; lipsa garanțiilor procedurale; adeseori lipsa de transparență), reprezintă un element important al procesului multilateral de creare a normelor internaționale. Ponderea *soft law* este în continuă creștere, statele comunității internaționale, acționând, în special, prin intermediul și în cadrul organizațiilor internaționale interguvernamentale, îi acordă preferință în raport cu *hard law* atât datorită avantajelor pe care *soft law* le prezintă (simplicității, flexibilității, diversității, costurilor reduse de ”negociere” și de ”suveranitate”), cât și pentru atingerea varietății de efecte pe care le poate produce (efectul juridic direct; efectul politic, efectul de calificare, efectul interpretativ).

În **par. 2.4** se elucidează modul de crearea a normelor internaționale în cadrul ONU.

ONU reprezintă un studiu de caz optim pentru examinarea relației dintre organizațiile internaționale și normele internaționale. Un motiv pentru aceasta este faptul că ONU este, probabil, singurul organism universal capabil să creeze norme care sunt acceptate la nivel global. Un alt motiv este faptul că Adunarea Generală a ONU întruchipează ideea de diplomatie internațională, datorită atmosferei sale de centru de reuniuni globale și activităților diplomatice centrate în jurul acesteia. Din 1945, ONU a exercitat un rol central în dezvoltarea și codificarea dreptului internațional, realizând aceasta prin inițierea a peste 500 de tratate multilaterale care răspund preocupărilor reciproce și sunt obligatorii pentru statele care le ratifică (Comisia de drept internațional a ONU având un rol primordial în acest sens).

Concomitent prezintă importanță rezoluțiile adoptate de Adunarea Generală și Consiliul de Securitate care au un rol indirect în crearea dreptului internațional cutumiar, așa cum acestea acționează atât ca și formularea practicii statelor, cât și reflectă *opinio juris sive necessitatis*.

Capitolul 3 cu titlul **”Aportul organizațiilor internaționale regionale la crearea dreptului internațional”** cuprinde cercetarea specificului activității normative a unor organizații internaționale regionale concrete în scopul reliefării rolului acestora la crearea normelor de drept internațional. Primul paragraf din cadrul acestui capitol - **par. 3.1** cu titlul **”Rolul Uniunii Europene în procesul de creare a normelor de drept internațional”** este dedicat elucidării și analizei rolului Uniunii Europene în procesul de creare a normelor internaționale, activitate realizată atât în cadrul organizației internaționale respective, având la bază proceduri și acte specifice, cât și pe plan extern, în contextul altor organizații internaționale unde Uniunea Europeană are statut de membru sau observator.

Dat fiind faptul că cercetarea realizată în prezentul capitol se prezintă a fi una voluminoasă, în autoreferat vom include doar principalele concluzii la care am ajuns în contextul cercetării.

- rolul Uniunii Europene la crearea normelor de drept internațional este unul deosebit fiind rezultatul specificității acestei organizații internaționale regionale. Aportul și specificul Uniunii Europene în acest sens se atestă atât în cadrul organizației - ne referim la ordinea juridică autonomă a

acesteia, ce se evidențiază prin izvoarele sale și prin procedurile legislative deosebite caracteristice acestei organizații internaționale, cât și în contextul altor organizații internaționale, unde Uniunea Europeană are calitate de membru cu drepturi depline, de participant la lucrările organizației sau de observator;

- formarea și evoluția procesului de creare a normelor în cadrul UE reflectă istoricul luptei dintre două principii în activitatea acestei organizații internaționale – cel interstatal și cel supranațional. Aceasta se datorează, în primul rând, faptului că relațiile internaționale se complică și formele tradiționale de coordonare a voințelor statelor sunt insuficiente;

- pretenția Uniunii Europene la un grad mai înalt de autonomie în ce privește crearea de norme se întemeiază pe art. 6 al Convenției de la Viena din 1986 cu privire la dreptul tratatelor între state și organizații internaționale sau între organizații internaționale, care prevede că capacitatea organizației internaționale de a încheia tratate este reglementată de normele acestei organizații, adică UE are dreptul să elaboreze acele acte și să încheie acele tratate internaționale care servesc obiectivelor consacrate în tratatul constitutiv și nu depășesc limitele acestuia;

- analizând mecanismul de creare a normelor de drept în UE, putem ajunge la concluzia că, în esență, metoda de creare a normelor la nivelul UE are toate trăsăturile dreptului internațional, dar în virtutea unor caracteristici (în special, cele privind forța juridică a actelor UE; autonomia în ce privește procesul de creare a normelor; luarea deciziilor din nume propriu și nu al statelor-membre; componența subiectelor și primatul inițiativei de legiferare) acesta poate fi calificat ca fiind unul administrativ, adică de subordonare;

- am putea conchide că actele ce formează dreptul secundar al UE sunt rezultatul coordonării voinței statelor-membre și constituie ”tratate-contracte” sau poate mai corect ar fi să le numim ”tratate-contracte ”privind interese private”. Acestea se apropie de dreptul intern al statului dar nu prin natura juridică, ci prin ”forma exterioară”; absența ratificării, efectul direct al acestora, obligativitatea pentru persoanele fizice și juridice fiind fixate în tratatele constitutive ale UE. Până la urmă, considerăm că aceste acte se încadrează perfect în definiția tratatului consacrată în art. 2 al Convenției de la Viena din 1969 privind dreptul tratatelor;

- în timp, UE a obținut o poziție oficială în unele organizații internaționale - în calitate de membru cu drepturi depline (în cadrul OMC, FAO, Comunitatea Energetică Europeană), de participant la lucrările organizației (în Consiliul Europei și OEDC), fie în calitate de observator (ONU, FMI, ONUDI, OMPI, UNESCO, OMS, ICAO, OIM etc.). Este în general admis că participarea la o organizație internațională se raportează la participarea în organele sale, care presupune dreptul de a participa la reuniuni, de a fi ales pentru funcții în organe, exercitarea dreptului de vot și de a lua cuvântul. În acest fel, se atestă o influență oficială asupra ”produselor” organizației internaționale: decizii (de multe ori recomandări, în unele cazuri decizii obligatorii) și convenții (tratate internaționale elaborate și adoptate de către organizație sau un organ al acesteia);

- o influență remarcabilă are Uniunea Europeană asupra procesului de creare a normelor internaționale în contextul Comunității Energetice Europene, fiind unul dintre membrii fondatori ai acesteia. Aderarea statelor la Comunitatea Energetică implică integrarea treptată a sectorului energetic al acestora în piața energetică a UE, îndeplinirea angajamentelor de apartenență la Comunitatea Energetică și punerea în aplicare a ”acquis-ului energetic” al UE (precum și o parte importantă a ”acquis-ului de mediu”) în cadrul sistemelor juridice ale statelor-membre ale Comunității Energetice.

Par. 3.2 al lucrării cu titlul **”Rolul organizațiilor internaționale regionale la crearea standardelor internaționale în materia drepturilor omului”** are ca și finalitate reliefa rolului unor organizații internaționale regionale în procesul de creare a standardelor în materia protecției internaționale a drepturilor omului. În special, o atenție deosebită este acordată Consiliului Europei (p. 3.2.1 – **”Consiliul Europei și dimensiunea internațională a drepturilor omului”**) și OSCE (p. 3.2.2 – **”OSCE: specificul creării normelor internaționale și impactul în materia drepturilor omului”**), elucidându-se și analizându-se specificurile activităților normative ale acestor organizații și rolul acestora în cadrul procesului de creare a normelor internaționale. Ultimul paragraf (par. 3.3) cuprinde concluziile autorului formulate în baza cercetării realizate în prezentul capitol.

- remarcăm că activitatea normativă a Consiliului Europei este una vastă, atestându-se peste 200 de tratate internaționale elaborate. Unul dintre evenimentele majore din evoluția juridică europeană și cea mai mare realizare a Consiliului Europei este considerată a fi Convenția Europeană din 1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care:

- a. reprezintă primul tratat real în materia drepturilor omului;
- b. impune obligații statelor în beneficiul indivizilor și garantează drepturi de executare ulterioară directă sau indirectă. Prin acest tratat, statele nu fac schimb de prestații, ci stabilesc un regim obiectiv al drepturilor omului la care oricine poate apela;
- c. nu se limitează doar la protecția europenilor, cetățeni ai statelor-membre ai Consiliului Europei, dar are un domeniu de aplicare mult mai larg, așa cum fiecare individ aflat sub jurisdicția unui stat-membru, indiferent de naționalitatea acestuia este protejat prin Convenție și se bucură de drepturile și libertățile garantate de către aceasta;
- d. reprezintă primul instrument care oferă un mecanism efectiv de executare în vederea protecției drepturilor omului în cadrul dreptului internațional (CEDO).

- referindu-ne la rolul Consiliului Europei în procesul de creare a normelor internaționale în materia drepturilor omului, considerăm că această organizație regională se impune în acest sens și prin elaborarea, și adoptarea unor tratate ”unice” și ”progresiste” de protecție internațională a drepturilor omului (de ex.: *Convenția-cadru din 1995 pentru protecția minorităților naționale*; *Convenția de la Oviedo din 1997 pentru protecția drepturilor omului și demnității ființei umane cu privire la aplicarea biologiei și medicinei*; *Convenția privind drepturile omului și*

biomedicina; Convenția de la Lazarotte din cu privire la protecția copilului contra exploatării sexuale și abuzului sexual; Convenția de la Istanbul din 2011 privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice). De asemenea, se constată tendința actuală a Consiliului Europei în deschiderea tratatelor (anterior închise) pentru statele din afara organizației și pentru alte organizații internaționale regionale (UE).

- un rol important în cadrul activității normative a Consiliului Europei îi revine jurisprudenței CEDO, astfel:

a. în practica CEDO, prin interpretarea Convenției Europene din 1950 a fost creată treptat o formă nouă de drept - un drept în sens substanțial, nu în sens formal, ce cuprinde elemente atât din dreptul intern, cât și din dreptul internațional. Acest drept se aplică nu doar de către CEDO dar, de asemenea, și de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei și de către instanțele naționale. Dreptul consacrat în Convenția Europeană din 1950 produce obligații nu doar pentru state, ci definește, de asemenea, o serie de drepturi conexe indivizilor în domeniul libertăților civile, creând astfel un nou sistem ce substituie sistemul individual al fiecărui stat-membru printr-un sistem European comun;

b. hotărârile CEDO sunt obligatorii și au, mai presus de toate, două efecte: în primul rând, acestea sunt *res judicata* pentru statul în cauză și, în al doilea rând, interpretarea cauzei are efecte *erga omnes*, așa cum CEDO nu are doar autoritatea de a aplica Convenția Europeană din 1950, ci și de a o interpreta;

c. astăzi este incontestabil faptul că, prin jurisprudența sa, CEDO și-a consolidat posibilitatea de a proteja indirect drepturi nerecunoscute în mod expres în Convenția Europeană din 1950 și care, prin intermediul unei interpretări depline și dinamice a Convenției și Protocoalelor sale normative, a permis drepturilor negarantate în mod expres în textul instrumentelor legale nominalizate mai sus să intre în domeniul său de aplicare;

d. referindu-ne la jurisprudența CEDO, nu putem omite rolul și aportul acesteia în procesul de creare a normelor internaționale cutumiare în materia drepturilor omului. Ținând cont de faptul că poziția specială a CEDO expusă în hotărârea asupra cauzei *Hirsi Jamaa et al. v. Italia* a fost preluată în jurisprudența Curții Interamericane a Drepturilor Omului și de către un Tribunal din Australia, putem considera că suntem în prezența creării unei norme cutumiare în materie, apreciind rolul CEDO în acest sens.

- un rol distinct în cadrul procesului normativ al Consiliului Europei revine recomandărilor Comitetului de Miniștri și recomandărilor Adunării Generale, care prezintă o serie de avantaje:

a. acestea capătă efect instant atunci când sunt adoptate și se adresează tuturor statelor – membre;

b. sunt mai flexibile decât convențiile, deoarece implementarea lor ține în întregime de competența statelor, au avantajul de a intra în mai multe detalii și sunt mai ușor de actualizat decât convențiile;

c. în pofida caracterului lor neobligatoriu, acestea reflectă o măsură de acord între toate guvernele statelor-membre cu privire la problema-țintă;

d. deschiderea pentru monitorizare consolidează autoritatea unor asemenea recomandări.

- cercetarea pune în evidență faptul că recomandările Adunării Parlamentare servesc adeseori drept imbold pentru elaborarea și adoptarea în cadrul Consiliului Europei a tratatelor în materia drepturilor omului. Uneori recomandările Adunării Generale pot constitui "soft law" și produce efecte directe în dreptul internațional public - în special atunci când prevederile acestora se regăsesc în texte tratatelor încheiate ulterior de către state. În același context, recomandările Comitetului de Miniștri pot completa prevederile convențiilor. În cele din urmă, CEDO a utilizat ocazional Rezoluțiile Adunării Parlamentare pentru a sprijini argumentele proprii.

- mecanismele prin intermediul cărora OSCE se preocupă de problemele legate de drepturile omului oferă o perspectivă importantă în ce privește evoluția drepturilor omului cel puțin în context european;

- din cele relatate putem deduce că documentele OSCE sunt elaborate într-un mod deosebit (fiind obligatorii din punct de vedere politic și nu juridic) nu în scopul de a le nega forța obligatorie, ci mai degrabă pentru a elucida complicațiile implicate în dreptul tratatelor. Acest fapt nu le știrbește din eficiență, ci lasă deschisă posibilitatea ca, dacă se poate demonstra că statele participante nu se opun angajamentelor OSCE, să se obțină un fel de considerație juridică neconvențională, spre exemplu, în forma cutumei sau a principiilor generale de drept, atunci *opinio juris* ar putea fi stabilită, ceea ce ar duce la formarea dreptului internațional cutumiar.

- în ce privește calificarea actelor OSCE în calitate de drept internațional cutumiar, există cel puțin trei domenii în care putem identifica dovezi suficiente de practică a statului pentru angajamentele OSCE privind dimensiunea umană: procesul de elaborare a documentelor OSCE, documentele propriu-zise și tratatele multilaterale și bilaterale privind drepturile minorităților în regiunea OSCE care au încorporat angajamentele OSCE.

- prezintă importanță faptul că actele OSCE (în special, Documentul de la Copenhaga din 1990) au meritul de a plasa protecția drepturilor minorităților naționale în sistemul universal al drepturilor omului. De asemenea, textul Documentului de la Copenhaga a inspirat Consiliul Europei să elaboreze și să adopte Convenția - Cadru din 1995 pentru protecția minorităților naționale (tratatul se bazează pe Documentul de la Copenhaga în ce privește protecția de fond a minorităților). Astfel, atestăm o modalitate de transformare a "dreptului flexibil" în "drept rigid", precum și influența unei organizații internaționale regionale (OSCE) asupra procesului de creare a normelor internaționale în cadrul altei organizații, de asemenea, regionale (Consiliul Europei).

- impactul rolului Înaltului Comisar al OSCE pentru Minoritățile Naționale de prevenire a conflictelor privind drepturile minorităților etnice (prin ”clarificarea” normelor existente și oferirea de propuneri concrete în conformitate cu standardele existente) constituie un alt exemplu al procesului de ”rigidizare” a dreptului elaborat în cadrul OSCE, deși axat pe un domeniu concret.

Par. 3.3. cu titlul ”**Particularitățile creării normelor internaționale în contextul altor organizații internaționale regionale**” este consacrat elucidării și analizei rolului și aportului OCDE, OPEC și OUA (UA) la crearea normelor internaționale.

OCDE este o organizație internațională cu capacitatea de a crea norme obligatorii pentru statele-membre. Cu toate acestea, în practică, OCDE produce aproape numai *soft law*, în special, în materie de impozitare. Activitatea OCDE în acest domeniu mai constă în difuzarea principiilor și soluțiilor politice, cunoscută ca și guvernarea prin *soft law* și nu în crearea de norme precise și obligatorii care ar limita suveranitatea statelor-membre.

OPEC este tot mai activ implicată în elaborarea acordurilor internaționale. Un exemplu relevant constituie influența serioasă a OPEC la elaborarea programei ”Noii Ordini Economice Internaționale” care, ulterior, a influențat adoptarea *Cartei drepturilor și îndatoririlor economice ale statelor*.

Este lăudabil aportul Organizației Unității Africane (din 2002 succedată de către Uniunea Africană) la crearea normelor internaționale în materia denuclearizării. Dezvoltarea unei zone fără de arme nucleare în Africa a fost un proces îndelungat, pornind de la adoptarea de către OUA în 1964 a *Declarației privind denuclearizarea Africii* – prezentată ulterior Adunării Generale a ONU și adoptată de aceasta, și culminând cu adoptarea *Tratatului din 1996 privind stabilirea unei zone libere de arme nucleare în Africa*, care conține mai multe articole care nu au apărut în textele vreunui tratat regional anterior în materia creării zonelor libere de arme nucleare și care, concomitent cu consolidarea securității în Africa, poate fi aplicat la crearea unei asemenea zone noi sau la consolidarea celor existente.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Actualmente organizațiilor internaționale le aparține rolul principal în coordonarea eforturilor statelor la elaborarea celor mai importante instrumente juridice internaționale. Datorită activității acestora codificarea dreptului internațional, care este unul dintre mijloacele de modificare și modernizare a dreptului internațional, a dobândit o dezvoltare considerabilă. Deși acordul statelor rămâne a fi în continuare baza creării normelor de drept internațional, este în continuă creștere numărul normelor juridice internaționale create de către organizațiile internaționale într-un mod diferit de cel tradițional.

În cadrul cercetării realizate în prezenta lucrare am reușit să elucidăm și să analizăm modalitățile prin care organizațiile internaționale regionale contribuie la crearea normelor de drept

internațional, rolul și aportul acestor organizații în cadrul acestui proces, să distingem unele neregularități existente în domeniu și să venim cu unele sugestii în vederea remedierii acestora. Prezenta lucrare finalizează cu o serie de concluzii generale și recomandări care se desprind din analiza realizată, după cum urmează:

1. În ultimile decenii organizațiile internaționale au devenit un factor important în procesul de creare a normelor de drept internațional. Aceasta se datorează mai multor factori, cum ar fi: proliferarea organizațiilor internaționale, cunoștințe acumulate în domeniile lor de activitate, interdependența dintre diferite domenii ale dreptului internațional, o mai bună înțelegere a circumstanțelor specifice, ținând cont de particularitățile locale, culturale și de altă natură. În general, ca și în cazul organizațiilor internaționale universale, funcția de normativă a organizațiilor internaționale regionale se manifestă în două moduri:

a. în primul rând, acestea participă la procesul de creare a normelor internaționale de către state (activitate cvazi-legislativă);

b. în al doilea rând, nemijlocit crează reguli de conduită obligatorii pentru participanții la relații internaționale (activitate legislativă propriu-zisă).

La realizarea activității de *cvazi-legiferare*, organizația internațională participă prin multiple forme la diverse etape ale procesului normativ: influența procesului normativ prin adoptarea hotărârilor corespunzătoare, includerea amendamentelor în actul constitutiv, activitatea de asistență în conceperea și crearea normelor internaționale cutumiare, în concretizarea acestora; asistența în crearea normelor internaționale convenționale (a.elaborarea în cadrul organelor organizației a proiectelor de tratate și convocarea unei conferințe diplomatice sub auspiciile ei în vederea adoptării acestui proiect; b.elaborarea proiectului tratatului și adoptarea acestuia în cadrul organizației la reuniunea organului principal al acesteia). Unul dintre meritele remarcabile ale organizațiilor internaționale în contextul acestui proces constă în simplificarea procedurii de elaborare a tratatelor internaționale.

Cu referire la *activitatea legislativă propriu-zisă* a organizației, astăzi pot fi evidențiate trei forme de realizare de către organizația internațională a unei asemenea activități: 1. încheierea tratatelor cu statele și alte subiecte de drept internațional; 2. adoptarea de către organizație a hotărârilor cu caracter normativ (ce crează/conțin norme); 3. crearea cutumei internaționale.

Cercetarea pune în evidență faptul că putem distinge mai multe tipuri de influență a procesului normativ internațional de către organizațiile internaționale:

- actele organizațiilor internaționale pot contribui la apariția și instituirea unor norme internaționale;
- rezoluțiile organizațiilor internaționale pot fi o dovadă a dreptului cutumiar existent;
- rezoluțiile organizațiilor internaționale pot extinde sfera de acțiune a normelor create anterior de către un număr limitat de state, extinzând efectele acestor norme către alte state care nu au fost anterior membre ale tratatului internațional;

- actele organizațiilor internaționale pot să confirme și să concretizeze normele internaționale existente;
- rezoluția organizației internaționale poate constitui factorul decisiv la încetarea existenței normei internaționale, când aceasta este lipsită de calitatea de a fi universal recunoscută.

Cel mai relevant exemplu al unei activități legislative propriu-zise al organizației internaționale este activitatea normativă a ONU. Această organizație își realizează funcția normativă în special prin:

- a. competența de a participa în modul cel mai direct la procesul de codificare a dreptului internațional. Un număr de subiecte care fac parte din nucleul principal al dreptului internațional material (dreptul tratatelor, dreptul diplomatic și consular, dreptul mării etc.) au fost astfel dezvoltate progresiv și codificate cu pregătirea inițială realizată de către Comisia de Drept Internațional a ONU.
- b. rezoluțiile Adunării Generale a ONU, chiar dacă nu sunt obligatorii, pot avea uneori valoare normativă, în anumite circumstanțe furnizând dovezi importante pentru stabilirea existenței unei reguli sau apariția unei *opinio juris*.
- c. rezoluțiile Consiliului de Securitate a ONU care pot fi interpretate ca dezvoltând unele aspecte ale dreptului internațional și chiar contribuind la formarea normelor cutumiare prin prevederea elementelor practicii statului sau a convingerii legale care sunt esențiale în procesul creării cutumei internaționale.

2. O formă importantă de activitate a organizațiilor internaționale îndreptată spre crearea normelor de drept internațional constă în adoptarea de către acestea a diferitor tipuri de hotărâri, care nu crează nemijlocit norme juridice internaționale, dar au un impact asupra formării lor, formând așa-numitul *soft law*. În dependență de relațiile cu *hard law* efectele normative ale *soft law* ar putea fi grupate în trei funcții de bază: *funcția de "pre-drept"* – ce constă în pregătirea dreptului rigid; *funcția de "drept-plus"* – ce presupune finalizarea, completarea, precizarea și interpretarea dreptului rigid; și *funcția de "para-drept"* – ce reprezintă substituirea dreptului rigid non-disponibil. Beneficiile politice și pericolele *soft law* variază în dependență de funcția acestuia.

Chiar dacă trebuie să recunoaștem că ponderea *soft law* este în continuă creștere, datorită avantajelor pe care le prezintă (simplicitatea, flexibilitatea, diversitatea, costurile reduse de "negociere" și de "suveranitate"), considerăm că proliferarea *soft law* poate fi periculoasă sau cel puțin nedorită. Recurgerea frecventă la adoptarea actelor fără de caracter obligatoriu cu o valoare normativă dubioasă constituie o scuză pentru nerespectarea dreptului rigid. La general vorbind, "flexibilizarea" unei ordini juridice ar putea fi un semn de slăbiciune al ordinii normative, aceasta fiind consecința lipsei de consens și a reticenței de a renunța la autoritate și control care împiedică adoptarea dreptului rigid.

În plus, crează dubii și utilizarea termenului de *soft law* (*drept flexibil*) pentru actele organizațiilor internaționale lipsite de caracter juridic obligatoriu. Această noțiune ar putea fi aplicabilă pentru acele norme ale tratatelor internaționale care nu stabilesc drepturi și obligații concrete pentru subiectele dreptului internațional, în acest caz avem în vedere ”flexibilitatea” formulării și nicidecum a normei. În ce privește actele organizațiilor internaționale fără de caracter juridic obligatoriu, acestea nu constituie în sine izvor de drept internațional. Doar în cazul în care se face dovada existenței *opinio juris* indicând astfel la existența cutumei internaționale, actele nominalizate pot participa la formarea normelor de drept internațional, norma internațională constituind deja nu prevederile rezoluției, ci însăși cutuma internațională.

3. Cu referire la rolul organizațiilor internaționale regionale la procesul de creare a normelor de drept internațional, cercetarea realizată pune în evidență următoarele:

- o influență remarcabilă în contextul creării de norme internaționale este exercitată de către organizațiile internaționale regionale puternic integrate, cu un pronunțat caracter de supranaționalitate. Exemplul cel mai relevant în acest sens este Uniunea Europeană care, după cum ne-am străduit să elucidăm în lucrare, își aduce aportul la procesul de creare a normelor de drept internațional prin:

a. *instituirea unui mecanism de creare a normelor unic și deosebit pentru o organizație internațională* ce poate fi calificat ca fiind unul administrativ, caracterizat printr-o autonomie în ce privește crearea normelor; prin luarea deciziilor de către Uniunea Europeană din nume propriu și nu al statelor-membre; prin componența subiectelor și primatul inițiativei de legiferare. Forța juridică a actelor adoptate în cadrul acestei organizații amintește, în general, efectul reglementărilor interne - regulamentele, directivele și deciziile adoptate în cadrul Uniunii Europene spre deosebire de tratatele internaționale sunt scutite de ratificările parlamentare – așa-numitele ”puncte de control” în jurisdicția națională, în privința lor nu se admit rezerve și excepții unilaterale de la regulă, ceea ce permite o implementare rapidă și eficientă a normelor create de către organizația internațională regională respectivă. De remarcat totuși că, în Uniunea Europeană există o simplificare a procesului de creare a normelor internaționale, dar nicidecum nu s-a anulat acordul statului în ce privește pătrunderea actului în interiorul statului, existând diverse pârghii pentru statele-membre în acest sens.

b. *prin influențarea directă și nemijlocită a procesului de creare a normelor internaționale în cadrul altor organizații internaționale universale și regionale*, în virtutea calității de membru deplin al acestora.

4. Nu poate fi omis și rolul în procesul de creare a normelor de drept internațional al altor organizații internaționale regionale, exemplificat în lucrare prin aportul în acest sens al Consiliului European, care, în special, poate considerat a fi acel de *elaborare și adoptare a unor tratate unice, revoluționare, ”de pionerat” pe plan internațional*. Prin acestea, se instituie cel mai perfect sistem internațional de protecție a drepturilor omului, se reglementează domenii nereglementate pe plan

internațional, fie se completează tratatele elaborate la nivel universal în vederea sporirii eficienței acestora.

Un rol important în cadrul activității normative a Consiliului Europei îi revine jurisprudenței CEDO care crează treptat o formă nouă de drept - un drept în sens substanțial, nu în sens formal, ce se aplică nu doar de către CEDO dar, de asemenea, și de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei și de către instanțele naționale. În plus, nu putem omite rolul și aportul jurisprudenței CEDO în procesul de creare a normelor internaționale cutumiare în materia drepturilor omului.

Relevanța și valoarea normelor internaționale elaborate în cadrul Consiliului Europei este demonstrată și de influența sporită a acestora atât asupra statelor din afara organizației și asupra altor organizații internaționale relevante, cum ar fi Uniune Europeană.

5. O influență interesantă în contextul procesului de creare a normelor internaționale este exercitată și de către OSCE. Actele adoptate în cadrul acestei organizații internaționale regionale fiind obligatorii din punct de vedere politic și nu juridic, astăzi sunt acceptate unanim ca fiind unele ce conțin norme juridice internaționale. Dacă poate fi demonstrat că statele participante nu se opun angajamentelor OSCE, se obține un fel de considerație juridică neconvențională, spre exemplu, în forma cutumei sau a principiilor generale de drept, atunci *opinio juris* poate fi stabilită, ceea ce duce la formarea dreptului internațional cutumiar. De asemenea, în diverse moduri acțiunile Înalțului Comisar pentru Minoritățile Naționale produc interpretări autoritare a dreptului OSCE existent, și contribuie la transformarea acestuia în *hard law*, fiind o dovadă a faptului cum norme noi pot fi create prin activități operaționale.

Având la bază concluziile la care am ajuns pe parcursul cercetării, venim cu unele **recomandări** de natură să eficientizeze activitatea de creare a normelor internaționale de către organizațiile internaționale:

1. Considerăm că actelor cu caracter de recomandare ale organizațiilor internaționale care influențează crearea normelor juridice internaționale ar trebui, de asemenea, atribuite:

a. *hotărârile care au o așa-numită "funcție de predicție"*. Aceste rezoluții determină necesitatea reglementării internaționale a anumitor aspecte ale relațiilor internaționale, căile de dezvoltare ulterioară a dreptului internațional, normele care urmează a fi create. Spre exemplu, Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 799 (VIII) a solicitat Comisiei de Drept Internațional a ONU să realizeze codificarea principiilor de drept internațional referitoare la răspunderea statelor.

b. *hotărârile de aprobare a proiectelor de convenții și de prezentare a acestora statelor-membre pentru elaborarea deciziilor finale asupra lor*. Spre exemplu, prin Rezoluția nr. 260 (III) "Prevenirea și pedepsirea crimei de genocid" din 9 decembrie 1948, Adunarea Generală a ONU a adoptat *Convenția privind prevenirea și pedepsirea crimei de genocid* cuprinsă în rezoluție și a propus-o spre semnare și ratificare de către state; prin Rezoluția 34/180 Adunarea Generală a ONU a adoptat Convenția din 1979 privind eliminarea tuturor formelor de discriminare contra femeilor etc.

c. *hotărârile ce accelerează procesul de creare a normelor internaționale.* Acestea reprezintă rezoluțiile adresate autorităților care elaborează proiectul tratatului și rezoluțiile care fac apel la state în vederea participării acestora la tratate multilaterale generale.

2. În contextul cercetării realizate am constatat că activitatea normativă a multor organizații internaționale se caracterizează prin lipsa de reglementare sau prin reglementarea insuficientă a unor aspecte ce vizează crearea normelor de drept internațional, în special, ne referim la lipsa de reglementare concretă: a) a procedurilor de elaborare și adoptare a actelor normative internaționale; b) a ordinii și procedurii de operare a modificărilor la actele normative ale organizațiilor internaționale și de încetare a efectelor acestora; c) ce vizează delimitarea organelor competente în acest sens și limitele atribuțiilor acestora în ce privește adoptarea de acte normative.

Ținând cont de faptul că organizațiile internaționale se implică tot mai activ în procesul de creare a normelor de drept internațional și în vederea eficientizării acestei activități importante propunem să fie elaborat și adoptat în cadrul fiecărei organizații internaționale a unui protocol adițional la actul constitutiv al organizației consacrat:

a. consacării exprese a competenței normative a organizației internaționale cu indicarea limitelor acesteia și a categoriilor de acte pe care organizația este în drept să le elaboreze, în vederea evitării interpretărilor eronate a actelor constitutive care, de fapt, în marea lor majoritate nici nu conțin prevederi exprese în acest sens. În același context sugerăm să fie elucidate detaliat domeniile în care organizația poate încheia tratate cu alte subiecte de drept internațional, mecanismul de pregătire și coordonare a acestor tratate și autoritățile competente să încheie tratate din numele organizației internaționale.

b. delimitării competențelor normative a organelor organizației internaționale în vederea evitării coincidenței competențelor în acest domeniu, fapt ce are impact negativ asupra activității de ansamblu a organizației;

c. reglementării detaliate și explicite a procedurilor de elaborare și adoptare a actelor normative în cadrul și de către organizația internațională; a procedurilor de operare a modificărilor la aceste acte; a temeiurilor de încetare a efectelor acestora; a modalităților de exprimare a dezacordurilor statelor față de adoptarea sau modificarea unui act juridic; a condițiilor de formulare a rezervelor etc.

În cele din urmă ținem să menționăm că aspectele legate de activitatea normativă a organizațiilor internaționale necesită în continuare cercetări aprofundate și cuprinzătoare. Un lucru este cert – noul drept internațional este din ce în ce mai centrat în jurul organizațiilor internaționale puternice care sunt uneori competente de a impune obligații internaționale statelor suverane. Mai mult decât atât, normele pe care aceste organizații le crează sunt adeseori dezvoltate printr-un proces multilateral oficializat. Astfel, apare tendința ca noul drept internațional să fie creat mai degrabă printr-o ”legislație internațională” decât prin practica statelor și cutumă.

BIBLIOGRAFIA

a. Bibliografie în limba română

1. Arhiliuc V., Chirtoacă N. et al. Reprezentanțele organizațiilor internaționale în Republica Moldova. Chișinău: CEP USM, 2008. 267 p.
2. Ecobescu N., Duculescu V. Drept internațional public, București: Editura Hyperion, 1993
3. Grimailo N. Problemele procesului de creare a normelor de drept internațional: tendințe noi. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale nr.1, 2011. p. 106-112.
4. Grimailo N. „Soft law” - component al procesului multilateral de creare a normelor internaționale. În: Materialele Conferinței Științifice internaționale anuale a doctoranzilor și tinerilor cercetători cu genericul „Tendințe contemporane ale dezvoltării științei în contextul valorificării opțiunilor europene: viziuni ale tinerilor cercetători”. Vol. I. Ediția a VII-a, 30 mai 2013, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM, Chișinău, 2013, p. 154-163.
5. Grimailo N. Dezvoltarea doctrinei dreptului internațional privind organizațiile internaționale interguvernamentale. În: Materialele conferinței științifice internaționale cu genericul „Asigurarea unei creșteri economice durabile într-un stat de drept”, 28-30 martie 2012, Bălți 2012, pag. 104-110.
6. Grimailo N. Particularitățile creării normelor de drept internațional prin încheierea tratatelor internaționale cu participarea organizațiilor internaționale. În: Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a tinerilor cercetători cu genericul „Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene” vol. III, Ediția V-a, 29 martie 2011, Chișinău 2011, pag. 125-133.
7. Grimailo N. Noțiunea de organizație internațională regională în lumina Cartei ONU. În: Materialele Conferinței teoretico-științifice internaționale cu genericul ”Importanța instituțiilor democratice în asigurarea drepturilor omului” din 27-28 decembrie 2010. Bălți, 2011. p. 153-155.
8. Miga-Besteliu R. Organizații internaționale interguvernamentale. București: Editura AllBeck, 2006. 312 p.
9. Stah N. Specificul legiferării internaționale. În: Revista Moldovenească de Drept internațional și relații internaționale, nr. 1-2, 2007. p. 84-88.
10. Stah N., Cușmir V. Fenomenul organizațiilor internaționale – necesitate sau cerință? Scurtă incursiune în istoric.” În: Analele facultății de drept „Dimitrie Cantemir” Iași, Nr. 9 și 10/2004, Iași 2004, pag. 51-54.
11. Stah N. Aspecte privind personalitatea juridică a organizațiilor internaționale. În: Revista Națională de Drept. nr.3, 2005. p.30-32.
12. Stah N. Consiliul Europei – organizație internațională regională de promovare și apărare a drepturilor omului. În: Legea și viața, iulie 2006, pag. 41-44.
13. Stah N. Unele aspecte practice privind crearea normelor de drept internațional în cadrul Consiliului Europei. În: Materialele conferinței internaționale teoretico-practice cu genericul „Probleme actuale ale științelor socio-umane în condițiile integrării europene” , Chișinău 2006, pag. 535-537.
14. Statutul Consiliului Europei semnat la Londra la 05 mai 1949 // [on-line] <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Romanian/001-Romanian.pdf> (accesat pe 17.02.12)
15. Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la Lisabona, 13 decembrie 2007. Jurnalul

Official al Uniunii Europene 2007/C 306/01// [on-line] <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:RO:HTML> (accesat pe 13.03.12)

16. Verhoeven J. Droit international public, Brussels: Larcier, 2000. 824 p.

b. Bibliografie în limba engleză

17. Ahlborn C. The Rules of International Organizations and the Law of International Responsibility. ACIL Research Paper Nr. 03/ 2011. Amsterdam Research Senter, 2011. 61 p.
18. Boyle A. Some Reflections on the Relationship of Treaties and Soft Law. International and Comparative Law Quarterly, vol 48. 1999. p. 901-913.
19. Collins R., White N. International organizations and the idea of autonomy. Routledge, 2011. 256 p.
20. Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations. 21 March 1986, Vienna // [on-line] <http://cil.nus.edu.sg/1986/1986-vienna-clt-between-states-and-international-organizations-or-between-international-organizations/> (accesat pe 27.02.12)
21. D'Aspremont J. Abuse of the Legal Personality of International Organizations and the Responsibility of Member States. In: International Organizations Law Review, 2007, vol. 4. p. 91-119.
22. Guzman A., Meyer T. International Soft Law. Journal of Legal Analysis, vol. 2, nr.1. 2011// [on-line] http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1353444 (accesat pe 19.07.13)
23. Mather G. Is soft law taking over? The perils and benefits of non-traditional legislation. Switzerland, 2010. 15 p.
24. Sadurska R., Chinkin C. The Collapse of the International Tin Council: A Case of State Responsibility? Vanderbilt Journal of International Law, 1989-1990, vol. 30. 1036 p.
25. Sarooshi D. Some preliminary remarks on the conferral by states of powers on international organizations. Jean Monnet Working Paper 4/03. New York: New York University School of Law. 2003. 70 p.
26. Schermers H. International law. Vol. II, Leiden, 1972. 996 p.
27. Skjærseth J., Stokke O., Wettestad J. Soft Law, Hard Law, and Effective Implementation of International Environmental Norms. Global Environmental Politics 6:3, Massachusetts, 2006. p. 104-120.
28. Sonnenfeld R., Resolutions of the United Nations Security Council, Dordrecht, Martinus Nijhoff, 1988. 168 p.
29. Von Bernstorff J. Procedures of Decision-Making and the Role of Law in International Organizations. German Law Journal, vol. 09, nr. 11. 2008. p. 1939 -1964.

c. Bibliografie în limba rusă

30. Ковалева Т.М. Правотворчество международных организаций и его виды. Калининград, 1999. 247 с.
31. Лукашук И.И. Кодификация и прогрессивное развитие международного права в XXI веке, Москва: РЕМН, 2000. с. 9-35.
32. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть. Москва: Изд- во БЕК, 1998. 402 с.
33. Малинин С.А. О правотворческой деятельности межгосударственных организаций // Советский ежегодник международного права. Москва. 1973. с. 173-186.
34. Моравецкий В. Функции международной организации. Москва, 1976. 384 с.
35. Тункин Г.И. Теория международного права. Москва: Международные отношения, 1970. 511 с.

ADNOTARE

GRIMAILO Nelea. „Rolul organizațiilor internaționale regionale în procesul de creare a normelor de drept internațional”. Teză de doctor în drept. Specialitatea științifică: 552.08 – Drept internațional și european public. Chișinău, 2015.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 379 de titluri. Rezultatele cercetării au fost expuse în 10 lucrări științifice publicate în culegeri și reviste de specialitate din Republica Moldova și România.

Cuvintele-cheie: organizație internațională, codificare internațională, normă internațională, acte ale organizațiilor internaționale, cooperare internațională.

Domeniul de studiu: rolul și aportul organizațiilor internaționale regionale la crearea normelor de drept internațional.

Scopul și obiectivele tezei: Scopul prezentei lucrări constă în realizarea unei analize complexe a cadrului normativ internațional, a materialului teoretic și practic în vederea reliefării rolului și aportului organizațiilor internaționale regionale la crearea normelor internaționale, precum și în evidențierea curenților în domeniu, și în formularea unor recomandări concrete în vederea remedierii acestora.

Noutatea și originalitatea științifică: Noutatea științifică a studiului derivă din elucidarea particularităților, esenței și noilor aspecte a activității normative a organizațiilor internaționale, în general, și reliefația și analiza specificului și rolului organizațiilor internaționale regionale la crearea normelor de drept internațional, în special; *problema științifică soluționată în lucrare* constând în reliefația specificului și rolului organizațiilor internaționale regionale la crearea normelor de drept internațional, având ca rezultat formularea unor concluzii și recomandări de natură să înlăture neclaritățile și problemele constatate în domeniu, în vederea aplicării acestor recomandări pentru a eficientiza activitatea normativă a organizațiilor internaționale, spre beneficiul acestora și a statelor-membre, statut care aparține și Republicii Moldova.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării: Prezenta teză este printre primele de acest gen care își propune să studieze și să distingă rolul organizațiilor internaționale regionale la crearea normelor de drept internațional, de aceea considerăm că aceasta va constitui un îndemn pentru dezvoltarea în continuare a acestei tematici și pentru formularea de noi soluții orientate spre perfecționarea practicii și a modului de abordări în acest domeniu. Lucrarea în sine poate fi utilizată de personalul cu preocupări în materie și de specialiștii din alte domenii adiacente.

Implementarea rezultatelor științifice: Teza constituie o contribuție modestă, dar considerăm temeinică la îmbogățirea literaturii naționale în domeniul dreptului organizațiilor internaționale căutându-și potențialii cititori în rândurile teoreticienilor, studenților, masteranzilor, doctoranzilor, practicienilor. Rezultatele științifice pot fi utilizate: în procesul elaborării actelor normative; în procesul de instruire juridico-profesională, în procesul de cercetare și documentare; în cercetările în materie de drept internațional public etc.

ANNOTATION

GRIMAILO Nelia. „The role of international regional organizations in the creation of norms of international law”. Dissertation for the degree of candidate of Legal Sciences. Specialization: 552.08 - International and European Public Law. Kishinev, 2015.

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography includes 379 sources. Results of the study were presented in 10 scientific papers published in specialized journals and collections of the Republic of Moldova and Romania.

Keywords: international organization, international codification, international norm, the agreement of international organizations, international cooperation.

Study domain: the role and contribution of international regional organizations in the creation of norms of international law.

The aim and objectives of the thesis: The aim of this work is a comprehensive analysis of the international legal framework, theoretical and practical material in order to highlight the role and contribution of international regional organizations in the creation of international norms, as well as in light of the existing gaps in this area, offering specific recommendations about their elimination.

The novelty and originality of the research: The scientific novelty of the research consists in the determination of features, essence and new aspects in the regulatory activity of international organizations in general, as well as in identification and analysis of the specifics of the role of international regional organizations in the creation of norms of international law, in particular; *The main resolved scientific problem* consists in determination of the substance and of the role of international regional organizations in the creation of norms of international law, the result of which was the formulation of conclusions and recommendations designed to eliminate ambiguities and problems identified in the study area, in order to use these recommendations for more efficient operations international and regional organizations, for the benefit of member states of these, status, that most of the time, belongs to the Republic of Moldova also.

The theoretical and practical significance of the work: This thesis is the first study aimed at the researching and identification of the role of international regional organizations in the creation of norms of international law. On this basis, we believe that the appearance of this thesis will be a stimulus for further development of the topic, as well as the formulation of new solutions aimed at enhancement of the practices and approaches in this area. Present thesis may be of interest to those involved in this field, as well as specialists from other related fields.

Implementation of scientific results: The thesis represents a modest but basic contribution to the enrichment of national literature in the field of law of international organizations, designed to find potential readers in the ranks of theorists, students, undergraduates, graduate students and practitioners. The scientific results can be used in: legislative process, legal and professional training, research and documentation process, research in the field of public international law, etc.

АННОТАЦИЯ

ГРИМАЙЛО Неля. «Роль международных региональных организаций в процессе создания норм международного права». Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность: 552.08 – Международное и европейское публичное право. Кишинёв, 2015.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография, включающая 379 источников. Результаты исследования были изложены в 10 научных работах, опубликованных в сборниках и профильных журналах Республики Молдова и Румынии.

Ключевые слова: международная организация, международная кодификация, международная норма, соглашения международных организаций, международное сотрудничество.

Область исследования: роль и вклад международных региональных организаций в создание норм международного права.

Цель и задачи диссертации: Цель настоящей работы состоит в комплексном анализе международно-правовой базы, теоретического и практического материала с тем, чтобы выделить роль и вклад международных региональных организаций в создании международных норм, а также в освещении существующих пробелов в данной области, предложении конкретных рекомендаций по их устранению.

Новизна и оригинальность исследования: Научная новизна исследования заключается в выделении особенностей, сущности и новых аспектов в нормативной деятельности международных организаций, в общем, а также в определении и анализе специфики и роли международных региональных организаций в создании норм международного права, в частности; *основная разрешенная научная проблема диссертации* состоит в обозначении специфики и роли международных региональных организаций в создании норм международного права, результатом которого, явилось формулирование выводов и рекомендаций, направленных на ликвидацию неясностей и проблем, выявленных в исследуемой области, в целях использования данных рекомендаций для более эффективной деятельности международных региональных организаций, на благо государств-членов, статусом которых, обладает во многих случаях, и Республика Молдова.

Теоретическая и практическая значимость работы: Настоящее исследование является первой в своём роде, работой, нацеленной на изучение и обозначение роли международных региональных организаций в вопросе создания норм международного права. Исходя из этого, считаем, что появление такой работы станет стимулом для последующей разработки данной темы, а также формулирования новых решений, направленных на совершенствование практики и подходов в этой области. Диссертация может представлять интерес для лиц, задействованных в данной области, а также для специалистов из других смежных областей.

Имплементация научных результатов: Диссертация представляет собой скромный, но в то же время значительный вклад в обогащение отечественной литературы в области права международных организаций, призванная найти своих потенциальных читателей в рядах теоретиков, студентов, магистрантов, аспирантов и практиков. Научные результаты могут быть использованы: в разработке нормативных актов; в процессе профессиональной юридической подготовки кадров; в процессе научных изысканий и документирования; в тематических исследованиях международного публичного права и т.д.

GRIMAILO NELEA

**ROLUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE REGIONALE ÎN
PROCESUL DE CREARE A NORMELOR DE DREPT INTERNAȚIONAL**

**SPECIALITATEA:
552.08 - DREPT INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN PUBLIC**

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 30.07.2015
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2,25

Formatul hârtie 60x84 1/16
Tirajul 50 ex.
Comanda nr. 622

Centrul editorial-poligrafic al USM
Str. A. Matievici, 60. Chișinău, MD 2009.